

Camí de Cavalls

De la reivindicació a la realitat

www.psm-menorca.org

La contínua, pacient i inesgotable reivindicació i la pressió socials exercides per molts col·lectius, associacions, individus i, sobretot, per la Coordinadora en Defensa del Camí de Cavalls han estat l'element clau que ha possibilitat que la flama de la reivindicació i de la recuperació del Camí de Cavalls hagi estat viva durant tant de temps, més de vint anys!

El Camí de Cavalls és una realitat sobretot gràcies a vltros i a la vostra incansable lluita!

Festa del Camí de Cavalls

Dia 24 de maig a Es Grau es col·locarà el km 0 com acte simbòlic del moment de la primera fitació i es farà una festa amb música i bereneta.

Amb motiu d'aquesta festa i de tots els anys transcorreguts des de l'inici de les reivindicacions per aconseguir que el Camí de Cavalls sigui un patrimoni de tots els menorquins i totes les menorquines, el PSM-EN ha cregut oportú recollir en un document la feina que ha fet durant tot aquest temps i que ha significat un gra d'arena més en la duna de persones i entitats que han lluitat per a la seva defensa. Alhora vol servir per reconèixer tota la feina que han fet les persones del PSM, el militants i els simpatitzants, durant totes aquests anys de reivindicació. Gràcies a tots!

A més, el PSM-EN convida i esperona a tothom a participar d'aquesta festa i, al mateix temps, vol retre homenatge a tots els militants i simpatitzants que, durant aquest temps, no han defugit d'aquesta reivindicació. També vol recordar als més joves el llarg procés que ha comportat, i comporta, aconseguir que el Camí de Cavalls sigui una realitat.

I.1. El Camí de Cavalls ¹

El Camí de Cavalls, a més de ser un patrimoni col·lectiu que forma part de la identitat menorquina, també és un bé integrat al patrimoni i una via que ens ha de permetre, com a menorquins i menorquines, mantenir la relació amb la nostra terra. Així mateix, és una via que ens ha de permetre, sense massa excessos, poder gaudir del paisatge de la nostra illa i poder accedir a racons espectaculars amb una biodiversitat singular. És una via que ens ha de permetre poder fer, d'una manera sostenible i respectuosa, activitats com passejar, anar a cercar espàrrecs, anar a la platja caminant, visitar barrancs, anar a cercar esclata-sangs...

A la vegada, el Camí de Cavalls constitueix un element paisatgístic singular que ens permet fer una lectura de la complexitat natural i ambiental de l'illa a través de diferents esglaons de la seva morfologia i de les diferents dinàmiques naturals.

Per mitjà del Camí de Cavalls, de 197 km de longitud, es pot tenir una radiografia de les qualitats intrínseques del territori menorquí: la seva diversitat, algunes peculiaritats de la seva morfologia i el seu paisatge, la remota presència de l'home i la seva forma d'ocupar i aprofitar el territori, la realitat d'algunes operacions urbanístiques i la mesura en el tractament del turisme.

Aquesta figura forma part de la cultura popular a través dels diferents estudis, documents, publicacions, reculls de folklore, cançons populars i la declaració de Menorca com a Reserva de la Biosfera, però el seu reconeixement històric, cultural i legal s'aconsegueix amb l'aprovació de la Llei 13/2000, de 21 de desembre, del Camí de Cavalls de Menorca.

No obstant això, i amb caràcter previ a l'aprovació de la llei esmentada, es va iniciar un llarg procés per tal d'aconseguir aquest reconeixement legal.

Segons consta a la documentació més antiga que es conserva, al llarg del segle XVIII el Camí de Cavalls era utilitzat fonamentalment com un vial de traçat perimetral a tota l'illa de Menorca i tenia bàsicament una finalitat de defensa que permetia a l'autoritat militar o governativa una bona vigilància de les costes i una bona comunicació i servei entre les talaies, les bateries i altres fortificacions. S'ha constatat també que, paral·lelament a aquest aprofitament militar,

¹ Extret de documents, informes i dictàmens varis.

llavors el Camí de Cavalls permetia el pas lliure dels vianants sense excepció. De la documentació històrica s'extreu clarament que el Camí de Cavalls constituïa una servitud de pas per causes d'utilitat pública, que circumval·lava la costa menorquina i que, a vegades, passava per predis o finques privades. D'aquests fets en trobem un fidel reflex en els documents del Registre de la Propietat, que provenen d'expedients de domini efectuats al segle XIX.

D'altra banda, es va comprovar que al llarg del segle XX, especialment en les darreres dècades, el camí va sofrir un deteriorament seriós a causa de la inexistència d'un manteniment adequat, així com també del desús de determinats trams d'aquest traçat històric.

A més, s'ha fet patent que la consideració del Camí de Cavalls com a realitat històrica i cultural del poble de Menorca es troba arrelada entre els menorquins i les menorquines. Ja a l'any 1999, l'estudi del CIS núm. 2314 (concretament la pregunta 13b), sobre la situació social i política de les Illes Balears, reflectia que un 79,7% de la població consultada considerava important (molt o bastant important) la recuperació i l'obertura del Camí de Cavalls i de les platges que fins aquesta data no ho tenien.

Finalment, la Llei 13/2000, de 21 de desembre, de la CAIB (Llei del Camí de Cavalls) es va redactar i aprovar en resposta a un sentiment públic de la societat menorquina per recuperar una realitat històrica i cultural que li pertanyia. Aquest text, que va entrar en vigor ja fa gairebé bé set anys, va obrir la via legal per definir amb claredat i precisió el traçat del Camí de Cavalls, el pas previ per restablir el seu ús –lliure, públic i gratuït– i per preservar-lo d'actuacions agressives que poguessin tornar a posar-lo en perill. Aquest ús s'havia de garantir per part les administracions involucrades, les quals havien de fer tot el possible per permetre al públic en general –residents i visitants– gaudir del camí en condicions òptimes de seguretat.

La llei, partint de la declaració del Camí com a bé públic i d'ús públic, estableix els mecanismes d'actuació necessaris per procedir a la seva exacta delimitació, mitjançant la redacció d'un pla especial a l'efecte. L'Exposició de Motius de la llei ja fa referència al fet constatat del seriós deteriorament sofert pel camí al llarg del segle XX i, especialment, en les darreres dècades i considera motius d'aquest deteriorament la inexistència d'un manteniment adequat i el desús de determinats traçats del traçat històric.

L'article 3 de la llei assigna a les administracions involucrades en el procés de recuperació del Camí les finalitats següents:

- Delimitar el traçat, tenint en compte els antecedents històrics.

- Garantir el seu ús públic, comú i gratuït.
- Assegurar-ne un ús racional i la conservació adequada.
- Garantir la defensa i la integritat del Camí.
- Impulsar polítiques de sostenibilitat ambiental, d'educació ambiental i de divulgació.

1.2. Escrit de Nel Martí (9 abril de 2008)

De vegades sorprèn la rellevància que adquireixen algunes informacions quasi intrascendents i la poca repercussió mediàtica que tenen, en canvi, fets que clarament cal considerar d'històrics. Estic pensant en el cas del Camí de Cavalls i de l'atorgament per part del Govern de les Illes de la urgent ocupació (que el PP es va negar de concedir reiteradament) perquè el Consell de Menorca pugui fer valer de forma immediata l'ús públic de l'esmentat camí, com estableix la Llei del Camí de Cavalls aprovada l'any 2000. Aquest és el darrer capítol d'un llarg procés jurídic i administratiu per fer valer la servitud pública de pas que alguns consideràvem viva, o sia vigent, però que calia demostrar de forma concloent davant els tribunals. Parlar de servitud pública vol dir parlar d'un ús lliure, públic i gratuït del Camí de Cavalls, només subjecte a les restriccions que estableixi l'Administració per tal de garantir el seu bon ús i que, de fet, ja ha resolt a través del Pla especial del Camí de Cavalls aprovat definitivament.

Han passat molts anys i moltes coses pel camí per ara no ser capaços de transmetre la transcendència de la fita assolida. És necessari escriure la història de la recuperació de l'ús públic del Camí de Cavalls, perquè aquesta forma part de la història moderna del Camí de Cavalls, en què la mobilització cívica ha jugat un paper de primer ordre. Res del que s'ha aconseguit no hauria estat possible sense el protagonisme i la implicació de la Coordinadora del Camí de Cavalls i, per tant, de les entitats socials i polítiques que en formen part i de les persones que l'han impulsada i dinamitzada. Haurà estat, segurament, un dels darrers grans moviments socials nascuts durant el segle XX en defensa dels ideals del menorquinisme cívic, on han confluït la defensa del patrimoni històric, la defensa dels valors naturals i paisatgístics, la defensa del dret al gaudi i a l'educació en la natura, la defensa de la cosa pública i la defensa de la cosa pròpia. La reactivació ciutadana a favor del Camí de Cavalls es produeix entre els anys 80 i 90, i en aquesta reactivació tenen una especial rellevància dos documents relacionats amb el

camí. Un d'ells és l'estudi elaborat per l'arqueòleg Joan C. De Nicolás a petició de l'IME, publicat l'any 1992. L'altre és el Dictamen sobre la naturalesa jurídica del Camí de Cavalls (1993) encomanat pel Consell de Menorca i redactat per Josep Maria Quintana i Carlos Seguí Puntas, on defensaven que la servitud de pas persistia i que era pertinent la defensa del seu ús davant els jutjats. Després d'aquests en vindran altres, de documents, però els antecedents esmentats van ser suficients perquè l'any 1994 el mateix Consell de Menorca acordés de forma unànime la seva implicació en la defensa, fins i tot davant els jutjats si fes falta, del dret de pas pel Camí de Cavalls.

Aquesta presa de posició va ser determinant perquè des d'aleshores el Camí de Cavalls fos un element present en documents estratègics tan importants com els elaborats per a la declaració de Menorca Reserva de Biosfera o en la redacció del PTI. Però, tanmateix, els conflictes per utilitzar aquest antic camí s'han mantingut fins als darrers anys, a pesar que fins la història més oficial deia que el camí era de domini públic: "En la década de los años 60, por una disposición del Gobierno Militar, el Camí de Cavalls pasó al pleno dominio público" (Geografía e Historia de Menorca, J. Mascaró Pasarius). El procés judicial per demostrar la vigència de la servitud s'esdevenia complex i llarg, i vés a saber si definitiu. Ara ja no ho sabrem mai. Encertadament o errònia, la realitat és que es va optar per la redacció d'una llei com a solució efectiva i prompta per recuperar l'ús públic del Camí de Cavalls. Aquesta llei, aprovada l'any 2000, estableix un pas públic –una servitud pública de trànsit– sobre el traçat original del Camí de Cavalls.

I en tot açò tampoc no hem d'oblidar el paper dels propietaris, que des de l'inici van defensar l'extinció d'aquesta servitud i, per tant, la no-vigència de cap dret de pas, amb l'únic objectiu (legítim per altra banda, però no l'únic possible) d'obtenir compensacions per al seu ús. El PP, en tot aquest camí, va jugar un paper ambigu. Mentre per una banda l'aleshores conseller de Política Territorial, el senyor Avel·lí Casanovas, assegurava que el Camí de Cavalls seria operatiu durant el 1997 (i era cessat del càrrec pocs mesos després), el PP més vinculat a la propietat (organitzada en l'associació Meloussa) posava silencis a l'assumpte al·legant unes negociacions que mai no es varen resoldre. I així fins que Jaume Matas, des del Ministeri de Medi Ambient o des de la Presidència del Govern, va fer cas a les orientacions del PP menorquí per inventar un nou camí del litoral, pensat des d'una visió exclusivament turística (no cultural ni mediambiental) amb la intenció d'esvair la lluita per la recuperació del Camí de Cavalls.

El meu objectiu no és escriure sobre la història del Camí de Cavalls –encara que anim a qui calgui a què prengui la iniciativa–, però sí el de fer memòria per interpretar en la justa mesura el nou discurs que han articulat els neocons sobre el Camí de Cavalls. Aquests recents vindica-

dors de l'històric camí no són excursionistes, ni entusiastes del patrimoni cultural, ni sensibles conservacionistes del paisatge menorquí, sinó promotors i/o partidaris d'un turisme expansiu que en poder ompliria el seu recorregut de serveis complementaris, de restaurants i souvenirs, i fins i tot l'asfaltaria per evitar que la pols embrutés la marca de les seves espadenyes.

La reivindicació civil i política del Camí de Cavalls ha estat fins avui vinculada a la idea d'una ruta històrica útil per a l'activitat lúdica i educativa en el medi natural, destinada a l'excursionisme a peu, en velo i a cavall i, per tant, pens que tota intervenció sobre el camí ha de respondre a aquesta vocació inicial. Seria important no de perdre de vista aquest objectiu.

2.1. Adaptació de la intervenció del diputat del PSM-EN Bosco Gomila (12-12-2000)

Adaptació de la intervenció del diputat del PSM-EN, Bosco Gomila, en el ple de debat i d'aprovació de la Llei del Camí de Cavalls: debat Camí de Cavalls (12-12-2000).

Llei 13/2000 de 21 de desembre, del Camí de Cavalls de Menorca; BOIB núm . 157 de 27 de desembre de 2000.

Gràcies Sr. President:

Senyores diputades, Senyors diputats,

Si l'activitat política, més concretament, l'activitat legislativa, serveix per ordenar la convivència entre els ciutadans i per evitar conflictes entre aquests, la llei que aprovem avui n'és una mostra clara després d'anys de conflictes. Possiblement massa anys. Proves d'aquest conflictes en trobem a la majoria d'arxius de les diferents administracions de Menorca i de les Illes.

Un parell de mostres són, per un costat, la resposta que el governador civil de Balears envia el setembre de 1932 a l'Ajuntament de Ciutadella en resposta a la protesta formulada per la "Societat la Esportiva de Pescadores i Cazadores de Menorca" sobre el tancament del pas pels camins el Semàfor del cap de Bajolí i el Camí de Cavalls i, per altre costat, les reiterades, sistemàtiques i insistents queixes fins l'any 1960 de l'estament militar als ajuntaments de l'illa corresponents pel seu mal estat.

Els conflictes entorn d'aquest Camí no són exclusius i propis d'aquests darrers anys. Ans el contrari, tenim constància escrita que el conflicte arran de la conservació i ús de l'antic camí és constant com a mínim des del segle XVIII. Són precisament aquestes desavinences i aquests

desacords els que han estat la base i el fons de l'abundant font documental sobre el Camí i, el que és més important, els que donen fe del seu ús per part de la societat civil.

Efectivament, allà on hi ha conflicte és perquè hi ha ús. Els documents són tant abundants que van permetre que l'any 1992, la Conselleria de Cultura Educació i Esports del Govern Balear, mitjançant l'Institut d'Estudis Baleàrics, edités un llibre de 163 pàgines de l'historiador menorquí Joan C. De Nicolás titulat "El Camí de Cavalls de Menorca (Ahir i avui)" amb un recull de documents arxivístics, bibliogràfics i cartogràfics sobre la utilització i la delimitació del Camí de Cavalls. Els conflictes entre usuaris i propietaris dels camins rurals els trobem a gairebé tots els camins, sobretot si aquests no estan molt ben delimitats o passen per finques vàries. No és, per tant, només el cas del Camí de Cavalls.

Per això les iniciatives que duen a terme, avui dia, el Consell Insular de Menorca, governat pel PSOE-PSM-EM, juntament amb els Ajuntaments per tal de recuperar la informació dels arxius públics i poder esbrinar i demostrar que el Camí és d'ús públic i recuperar-ne el seu ús per als ciutadans, són una gran labor per salvaguardar els drets de tots els ciutadans.

En els darrers anys a Menorca i a totes les Illes hi ha hagut conflictes en aquest sentit. A Menorca primer ens prohibiren acampar, després tancaren les platges i ens hi posaren peatges per arribar-hi i si hi arribàvem a peu pel Camí de Cavalls ens enviaven guardes jurats a cavall. L'actuació més dramàtica va ser quan a l'heretat del Duc, al sud des Migjorn Gran, uns guardes a cavall varen fer fora un grup d'escoltes d'entre 10 i 12 anys amb els seus monitors i no els deixaren circular pel Camí de Cavalls. Això era l'estiu de 1993. Al cap d'uns dies s'organitzava una excursió pel mateix lloc per reivindicar l'ús d'aquest camí.

A partir d'aquest fet va començar l'exigència ciutadana perquè l'Administració actués i, atès que és un camí que afecta a tots els municipis de Menorca, que fos el Consell Insular qui prengués la iniciativa.

Ha calgut, entre moltes altres accions i activitats, una excursió mensual pel Camí de Cavalls, que ja ha voltat l'Illa dues vegades, innumerables informes de juristes –fins hi tot un del Consell Consultiu– i informes de les distintes administracions, per afirmar i reafirmar que encara perdura l'ús públic del Camí.

Han calgut vuit anys i un canvi de Govern a les Illes, d'un govern popular a un govern progressista, sobretot al Consell de Menorca, per tal que algú se n'adonés que s'havia de solucionar

aquest conflicte i de retornar als ciutadans allò que sempre havia estat seu i que, per deixadesa de la pròpia Administració, poc a poc s'havia anat privatitzant.

Avui acaba la tramitació parlamentària d'aquesta Llei del Camí de Cavalls de Menorca, que va ser presentada a aquest parlament ara fa poc més d'un any pel Ple del Consell Insular de Menorca, amb un govern de progrés, fent ús de la iniciativa legislativa que el nostre Estatut d'Autonomia dóna als consells.

Aquesta Llei té com objecte la determinació, la protecció, la fitació, la senyalització i la utilització del Camí, entès com a vial de pas públic, lliure i gratuït i la titularitat del qual s'atribueix al Consell Insular de Menorca. Aquesta Llei permetrà al Consell Insular de Menorca acotar el camí, establir-ne el usos, garantir la seva conservació i posar fi a un conflicte que dura des de fa dos segles i que s'havia agreujat els últims set anys.

Aquesta Llei garantirà l'ús públic d'aquest camí, en regularà els seus usos i salvaguardarà els drets i interessos legítims dels ciutadans que l'utilitzin i dels propietaris de terrenys afectats per aquest ús un cop el Consell hagi aprovat el Pla Especial que preveu aquesta Llei i delimiti exactament per on passa el camí i quins usos ha de tenir.

Després d'anys d'iniciatives del PSM–Entesa Nacionalista, des de l'oposició al Consell de Menorca, a aquest Parlament i als ajuntaments de Menorca, és per jo una gran satisfacció sortir avui a aquesta tribuna per defensar la postura del PSM sobre aquesta Llei i és una satisfacció perquè ara ho faig des d'una majoria de progrés a Balears i al Consell Insular de Menorca i, per tant, tenim moltes possibilitats que sigui una realitat i els ciutadans notin allò que avui s'aprovarà.

En el treball i en el dia a dia de la ponència ens varem alegrar gratament quan varem veure les esmenes i les propostes que havia fet el Partit Popular, però “nuestro gozo en un pozo”, que diuen en castellà. Exactament igual que van fer amb la Llei de Consells Insulars, el PP va retirar totes les esmenes que havia presentat a la Llei deixant-ne únicament una a l'Exposició de Motius, amb una “pataleta” que de veritat encara ara no entenem. És una llàstima que el PP no hagi volgut fer les seves aportacions, per millorar i consensuar amb els altres grups aquesta Llei. Així com vaig dir a la Llei de Consells Insulars, els consensos es fan en base a propostes escrites i sense aquestes és molt difícil posar-nos d'acord. Van justificar la retirada de les esmenes al projecte de Llei perquè el Consell Insular de Menorca ja havia adjudicat la redacció del Pla Especial.

Ens sembla impresentable voler condicionar els treballs parlamentaris per un acord pres en una altra institució, concretament en l'adjudicació del Pla Especial que ha fet la Comissió de Govern del Consell Insular de Menorca. Creiem que és una falta de respecte cap aquest Parlament, que no hem d'oblidar és el de les Illes Balears i que dels 59 diputats que té, només 9 són consellers al Consell de Menorca. Ningú s'imagina que l'oposició al Congrés dels Diputats retiri les seves esmenes perquè no sé en quina província la comissió de Govern de la diputació ha pres un acord sobre el qual ells no hi estan d'acord. Francament ho trobam ridícul.

Sigui com sigui, em sembla que hi ha hagut una crida a l'ordre al grup popular, ja que en aquesta llei feien havia massa propostes i que fins hi tot algunes anaven en el mateix sentit que la proposta del Consell i, per tant, en contra del que fins ara havia defensat el PP. En canvi, deixar fer i deixar passar les actuacions dels que privatitzaven el camí i barraven el pas als ciutadans si que en saben i, com diem, "qui dia passa, any empeny".

Durant els vuit anys en què el PP va establir el Camí de Cavalls com a element important per conservar i potenciar entre les estratègies de Menorca Reserva de la Biosfera no varen prendre una sola iniciativa perquè tots els ciutadans poguéssim gaudir d'aquest camí, ni una sola iniciativa. Per aquest motiu ja varem trobar estrany que el PP presentés un gruix important d'esmenes a la proposició de Llei, esmenes totes elles positives i constructives i que no suposaven un atac frontal al projecte del Consell Insular, sinó que eren propostes que milloraven el text inicial.

Ha estat un llàstima no haver pogut fer una llei de tots, una llei amb la qual tots els ciutadans i el propietaris s'hi sentin representats, una llei que garanteixi tant els drets dels usuaris com els dels propietaris. És una llàstima que el que havia començat amb la participació de tothom hagi acabat amb el PP despenjat.

A partir d'avui, i un cop acabats tots els tràmits administratius necessaris i pertinents, els menorquins podran gaudir de tota la costa menorquina, podran passar sense por i sense perills pel Camí de Cavalls –per allà on ho havien fet els nostres pares i avis– per arribar a la costa, per anar a les pesqueres, per entrar dins les marines. Podrem gaudir d'un camí que passa pels racons més polits de la nostra illa. Com deia Joan Timoner i Petrus, el camí "aguaita els arenals, macars, ports i tossals de part de tramuntana, i al sud els esvorancs de cales i barrancs que clivellen la plana".

Gràcies Sr. President.

2.2. Algunes reaccions davant l'aprovació de la llei: hemeroteca d'aquells dies.

—“Servidumbre de paso por ley”. Diari Menorca, 12/12/2000.

—“La coordinadora celebra la nueva ley y el PP vaticina una difícil aplicación”. Diari Menorca, 13/12/2000.

—El movimiento ciudadano califica el acuerdo de “aconteCIMiento histórico” mientras que desde la parte de la propiedad lamenta la nula voluntad de consenso del equipo de gobierno del CIM.

—(...) Según el portavoz de la coordinadora, la postura de “poner trabas” de los propietarios “era más normal”, no así, en su opinión, la postura defendida durante los últimos ocho años por el PP (...).

—(...) Para el diputado del PP, el Consell no podrá ser el titular de un camino que reúne en su trazado problemáticas muy diversas.

—“La nueva Ley de Camí de Cavalls trasladará los conflictos al Juzgado”. Última Hora Menorca, 12/12/2000.

—El PP lamenta que no haya sido posible el consenso y anuncia que modificará el texto cuando gobierne.

3. Les campanyes del PSM i JEN-PSM

Durant tots aquests anys, el PSM no ha deixat de defensar el Camí de Cavalls, ja sigui des de l'acció política de govern o d'oposició en les diferents administracions o a través de l'acció política social d'informació i denúncia, si bé és cert que el moviment social ha estat crucial i ha permès tenir encesa la flama de la defensa del Camí de Cavalls al llarg dels anys.

Campanyes que ha dut a terme el PSM i/o els JEN-PSM ²:

3.1. Davant el Defensor del Poble (1996-98).

Els Joves d'Esquerra Nacionalista-PSM van elaborar un document de 51 pàgines sobre el Camí de Cavalls i van sol·licitar al defensor del poble que intervingués en la defensa del dret i l'interès legítim de la majoria de ciutadans de poder circular lliurement pel camí que dóna la volta a tota l'illa de Menorca i que gaudeix de servitud pública de pas.

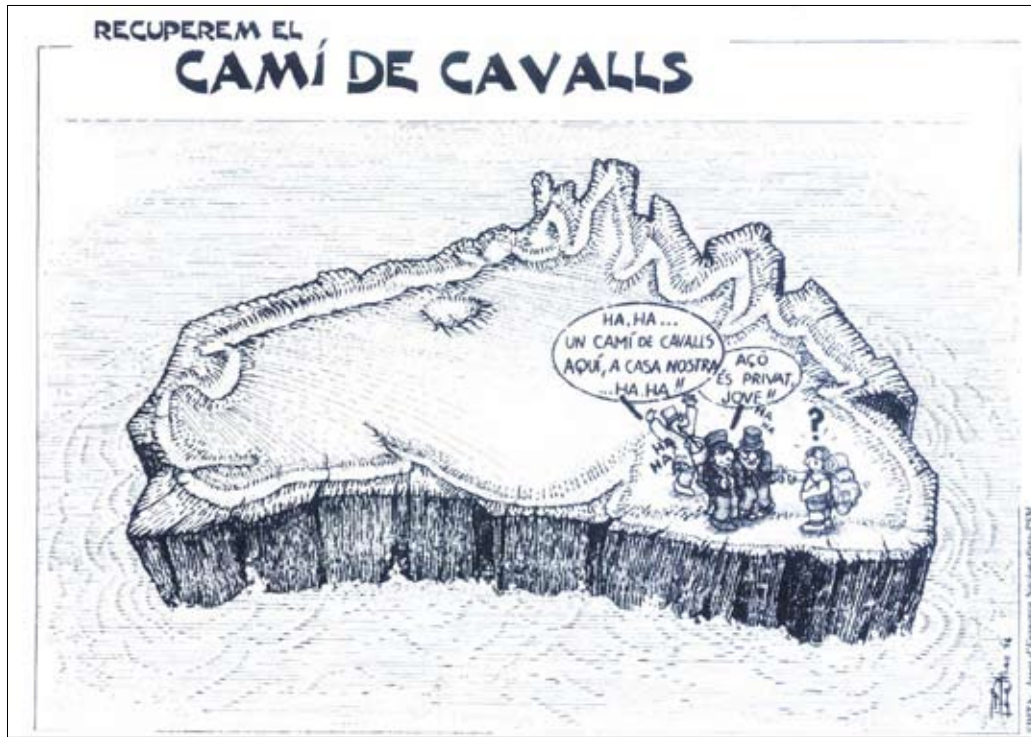
El document es va enviar al defensor del poble dia 3 d'agost de 1996 i la sol·licitud es va registrar amb data del 6 d'agost del mateix any.

El Defensor del Poble, Fernández Miranda, ha elaborat un informe sobre l'ús del Camí de Cavalls, com a resposta a la denúncia que li va presentar JEN-PSM. Aquest informe és bastant extens. L'Oficina del Defensor del Poble, en base als documents que, creu que la servitud de pas no ha caducat i opina que encara podria estar en vigor. A la vegada, aquest informe es bastant crític amb l'actuació del Consell Insular de Menorca, governat pel PP, per no haver-li facilitat els documents necessaris per poder donar una opinió més definitiva.

El defensor del poble també manifesta que hauria de ser el Govern de les Illes Balears qui aclarís definitivament la situació, com a responsable de defensar el dret de pas en aquells trams on no s'arribi un acord amb els propietaris. No obstant, el conseller de Medi Ambient balear, el Sr. Ramis –del PP–, deia en premsa que no pensa moure ni un dit per donar una solució a aquest tema, ja que ell defensa el dret d'ús privat per sobre del dret d'ús públic.

² En aquells moments els JEN-PSM eren les joventuts del PSM i pertanyien al mateix partit. Des de fa uns anys, els JEN-PSM s'han convertit en JENE i tenen personalitat jurídica independent; tot i que es reconeix la sintonia entre JENE i PSM.

3.2. Comitè Espanyol del Programa MaB (Home i Biosfera) de la Unesco (a partir agost de 1997)

A finals d'agost, JEN-PSM trasllada al director general de la UNESCO, Federico Mayor Zaragoza, la preocupació per com s'està desenvolupant la declaració de Menorca Reserva de Biosfera, especialment pel que fa als compromisos exposats en el Tom V, el programa d'actuacions referit al Camí de Cavalls, o més ben dit, pel que fa a la inhibició en les responsabilitats del Consell Insular de Menorca, governat pel PP.

Per mitjà de cartes i postals, es demanava també una major vigilància per part dels organismes de la UNESCO del desenvolupament del projecte de Reserva de Biosfera.

COMITÉ ESPAÑOL DEL PROGRAMA MAB-SECRETARÍA

“Senyors i senyores,

Com molt bé sabran, l'any 1993 l'illa de Menorca va ser declarada per la UNESCO Reserva de la Biosfera, declaració que suposà, d'una banda, el reconeixement dels valors naturals i culturals actualment preservats a l'illa i, de l'altra, el compromís d'augmentar el benestar dels ciutadans sense malmetre aquests valors. Després de quasi cinc anys d'aquesta declaració, la realitat ens fa ser pessimistes per la manca de voluntat política que fins ara han demostrat les administracions. En concret voldríem exposar-li la situació de degradació en què es troba l'antic camí que voreja l'illa (anomenat Camí de Cavalls), el qual forma part del Programa d'actuacions de la Reserva de la Biosfera.

Així mateix, en l'esmentat programa, Tom V, que va ser redactat i assumit pel Consell Insular de Menorca per presentar la nostra candidatura a les Reserves de la Biosfera dins el Programa MAB (Home i Biosfera) de l'UNESCO, es diu concretament, referint-se al Camí de Cavalls, que aquest ha de ser “un eix vertebrador d'una operació de recuperació del patrimoni” i “ un sistema d'accés no agressiu a les zones del litoral”. Però els fets són que la inhibició del govern del Consell Insular de Menorca ha provocat, i provoca, una reacció contrària d'apropiació i degradació d'un patrimoni històric i d'un camí que, des de temps immemorials, ha servit per accedir d'un lloc a l'altre, via perimetral.

L'actitud del Consell Insular de Menorca, que estiu rere estiu es mostra impassible davant les creixents dificultats per exercir el dret de pas per aquest Camí, ha provocat la reacció d'un a gran part de la població illenca, fins i tot ha desencadenat diverses denúncies al Defensor del Poble.

És per tots aquests fets que ens adrecem a aquesta Secretaria, per expressar-li el nostre mal-estar per com s'està desenvolupant, en un principi, l'il·lusionador projecte de Reserva de la Biosfera a la nostra illa, i esperam la seva intervenció perquè el Camí de Cavalls pugui recuperar la seva genuïna funció: un camí per vorejar l'illa, avui convertit, a més, en signe de benestar del ciutadans.

Atentament
Signatura i Adreça:

3.3. Mocions del PSM als Ajuntaments

Durant tot el període anterior a l'aprovació de la Llei del Camí de Cavalls l'any 2000 el PSM, en el seu moment conjuntament amb altres forces com Entesa de l'Esquerra de Menorca, presentà varies mocions als ajuntaments de l'illa per tal de recuperar i salvaguardar el dret a pas pel Camí de Cavalls. Transcriurem algunes de les que es van presentar a l'ajuntament de Maó:

a) Moció presentada l'onze de juny de 1992

Moció que presenta al Ple de l'Ajuntament de Maó el Grup Municipal de l'Entesa de l'Esquerra de Menorca.

ASSUMPTE: Declaració de Bé d'Interès Cultural i recuperació del “ Camí de Cavalls”.

La publicació del treball dirigit per Joan C. De Nicolás Mascaró, “El Camí de Cavalls de Menorca (ahir i avui)”, per l'Institut d'Estudis Baleàrics, posa els menorquins, i en especial les autoritats competents, davant una desídia, de la qual molts en són responsables. Com diu Andreu Murillo en el pròleg del llibre, “en determinades circumstàncies, massa desgraciadament, la descripció, com un ensurt sobtat, s'envesteix amb la pèrdua del rastre del camí, davant el resultat de la incúria, en el millor dels casos, o de l'acció violenta de la màquina, del CIMent o l'asfalt: de l'home desqualificable”.

El fet que, en el Camí de Cavalls, s'hi sintetitzin tots els valors paisatgístics, arqueològics i etnològics va motivar que el 5 de maig de 1989 s'inclogués, a petició del Consell Insular de Menorca, l'expedient per declarar el Camí de Cavalls com a Bé d'Interès Cultural (BIC). Fins hores d'ara no s'ha produït la declaració definitiva, la qual cosa comportaria la redacció d'un Pla Especial de Protecció, d'acord amb la Llei 16/1985, de Patrimonio Histórico espanyol.

En l'estudi de l'equip de J.C. de Nicolás s'adverteix l'existència de punts foscos respecte del traçat definitiu del Camí en determinats punts de conflicte i s'esmenta la necessitat de promoure estudis jurídics en relació a “la propietat del Camí de Cavalls i del seu entorn immediat, així com les condicions d'ús per part dels particulars”. D'aquesta manera, “la societat civil podria saber quins són els drets i s'evitarien les situacions compromeses que es presenten ara (...)”.

Aquests estudis són previs o paral·lels a d'altres actuacions que s'hauran d'emprendre: neteja i reconstrucció de portells, gestió i manteniment, senyalització i informació, divulgació i foment.

És per açò que els regidors del Grup Municipal de l'Entesa al Ple de l'Ajuntament adrecen la següent:

PROPOSTA

1.- Que l'Ajuntament de Maó es dirigeixi a la Conselleria de Cultura, Educació i Esports de les Illes Balears instant la declaració definitiva de BIC per al Camí de Cavalls de l'illa de Menorca, atès que fa més de tres anys que se'n va incoar expedient.

2.- Que, a partir de l'estudi de l'equip dirigit per Joan. C de Nicolás, l'Ajuntament iniciï els estudis jurídics i tècnics corresponents per esclarir tant les propietats afectades pel Camí de Cavalls en el nostre terme municipal així com la utilització pública d'aquest camí. Per a aquesta tasca l'Ajuntament sol·licitarà la cooperació i coordinació intermunicipal del Consell Insular de Menorca.

b) Moció presenta el 12 de juny de 1997

Moció que presenta la regidora en nom del Grup Municipal del PSM

ASSUMPTE: Protecció Camí de Cavalls.

El Camí de Cavalls fou declarat BIC a finals de la dècada dels 80. L'any 1995 el Consell Insular se'n feu càrrec de l'expedient, quan va assumir les competències de Cultura i Patrimoni. L'any 1996 finalitza la delimitació del seu traçat i, per acabar, el gener d'aquest any l'expedient fou aprovat per la Comissió de Patrimoni i ratificat pel Ple del Consell un mes més tard.

Ara, dins el període d'exposició pública, més de cent propietaris han presentat recursos, al·legant defecte en la seva tramitació. Segons al·leguen, no van rebre notificació de l'inici de l'expedient BIC.

Darrerament tots els que en un moment o altre han volgut passar per alguns dels trams del Camí de Cavalls han tingut alguna visita desagradable dels guardes jurats que els han demanat que sortissin o, si més no, els han impedit passar.

Una via d'aquestes característiques és un patrimoni històric i com a tal pertany al poble de Menorca. La institució per excel·lència que ha de defensar el patrimoni dels menorquins és el Consell insular, per tant és aquesta institució qui ha de cercar fórmules adients perquè no es perdi un dels elements més emblemàtics del nostre llegat històric.

La servitud de pas podria ser una solució, donat que si prosperen les al·legacions dels propietaris, quedarà el Camí de Cavalls sense cap mena de protecció.

Per açò el grup municipal PSM demana al Ple de l'Ajuntament de Maó la següent proposta:

1.- Que per part de l'alcaldia s'iniciïn els tràmits pertinents per aconseguir una vertadera protecció dels trams del Camí de Cavalls que passen pel nostre terme municipal.

2.- Que aquest ajuntament insti al Consell Insular perquè, entre tots els municipis, es cerquin fórmules definitives per aconseguir solucionar el problema i, per tant, recuperar aquest patrimoni dels menorquins i possibilitar el lliure trànsit per tot el Camí de Cavalls.

c) Moció presenta el 2 de març de 1998

Moció que presenta la regidora en nom del grup municipal del PSM

El 12 de juny el grup municipal del PSM demanà al Ple, per mitjà d'una moció, que s'iniciessin els tràmits pertinents per part de l'alcalde-president a fi i efecte d'aconseguir una protecció dels trams del Camí de Cavalls que passen pel nostre terme municipal.

Així mateix aquest grup municipal instà a l'alcalde que dins el marc del CIM es cerquessin, entre tots els municipis, fórmules pertinents per aconseguir, d'una vegada per totes, solucionar el problema del vell camí possibilitant el lliure trànsit de tots els ciutadans.

Com és sabut a la reunió de batlles i amb el president del Consell s'acordà que els batlles iniciarien negociacions amb els propietaris del seu terme municipal i que en un termini de dos

mesos es convocarien de nou els representants de les dues administracions per posar damunt la taula els acords aconseguits i les problemàtiques sorgides.

El grup municipal del PSM demana al Ple els següents acords:

1.- Que l'ajuntament iniciï els tràmits pertinents per incloure el Camí de Cavalls del nostre terme municipal dins el Sistema General viari, la qual cosa implica modificar el PGOU i determinar el recorregut concret del mateix.

2.- Que les negociacions que durà a terme l'alcalde amb els propietaris es facin en base al fet que la servitud de pas no ha caducat i, per tant, aquests aspecte no és negociable. Tot dubte que es presenti sobre la vigència d'aquesta servitud és decisió dels tribunals.

3.4. Comunicats en premsa

Un dels molts comunicats de premsa que ha fet el PSM-EN sobre el Camí de Cavalls. (S'ha escollit aquest per la importància del procés).

COMUNICAT DE PREMSA (23/03/07)

EL PSM-EN ENCORATJA LA COORDINADORA PER A LA DEFENSA DEL CAMÍ DE CAVALLS A SEGUIR LA SEVA TASCA PER ACONSEGUIR L'ÚS PÚBLIC D'AQUEST CAMÍ

Finalment ha quedat arxivat el cas contra catorze membres d'aquesta associació pels incidents de 1998 a les finques de Torre Vella i Torre Nova, propietat de les famílies Squella i Soto-Martorell.

El PSM-EN ha encoratjat la Coordinadora per a la Defensa del Camí de Cavalls a "no abaixar la guàrdia" i a seguir fins al final la seva lluita per aconseguir l'ús públic d'aquesta via. D'aquesta manera, la formació nacionalista s'ha volgut sumar a les felicitacions d'aquesta associació després que l'Audiència Provincial hagi dictat sentència absolutòria i ferma a favor de catorze membres de la Coordinadora acusats pels incidents que es van produir el 1998 a les finques Torre Vella i Torre Nova, propietat de les famílies Squella i Soto-Martorell.

“Creiem que estem gairebé al final del procés i que el Camí de Cavalls ja no té marxa enrere”, s’afirma des del PSM-EN, que reconeixen la tasca, molts cops pionera, de la Coordinadora en la lluita per aconseguir l’ús públic d’aquesta via. “Quan el Camí de Cavalls sigui una realitat serà perquè gent com ells no han aturat ni un moment, amb constància i amb la creença ferma que aquest camí era i ha de ser d’ús públic”.

Igualment, el PSM-EN reconeix a l’entitat que moltes vegades hagi anat per davant en aquest procés: “molts cops han estat els pioners i la locomotora on s’han agafat les institucions, però això sí, sempre un vagó enrere”. Per això, el PSM-EM els encoratja a seguir fins al final del procés després de celebrar-ho aquest diumenge aprofitant una nova excursió que ja hi havia programades des de Son Catlar fins a Cala Galdana.

4. Entrebancs al llarg del procés

4.1. Sobre la declaració d'Urgent Ocupació del bens i dret afectats

El 21 de juny de 2004 la Comissió de Govern del Consell Insular de Menorca (CIM), governat pel pacte PSOE-PSM, acordà, entre altres coses, aprovar la relació de bens i drets afectats per l'expropiació necessària per a l'execució del projecte de delimitació del traçat de Camí de Cavalls i disposar el que calgui per sol·licitar al Govern Balear la declaració d'urgència de l'ocupació dels terrenys afectats pel dret de pas del Camí de Cavalls (òbviament amb sotmetiment a informació pública per termini de quinze dies de l'esmentada relació de bens i drets afectats d'expropiació). El 31 de gener de 2005 la Comissió de Govern del CIM acordà aprovar definitivament la relació de bens i drets afectats i la seva necessitat d'ocupació.

En aquest mateix moment, va reiterar al Govern Balear governat pel PP, la sol·licitud de declaració d'urgència de l'ocupació dels esmentats drets afectats d'expropiació. El Consell de Govern del Govern de les Illes Balears governat pel PP, acordà el 29 de juliol de 2005 denegar la sol·licitud d'urgència cursada pel CIM en l'expedient d'expropiació forçosa de Camí de Cavalls.

Una vegada denegada la urgència, el CIM no va tenir altre remei que acudir a la via ordinària amb l'inici de la peça separada de valoració, on l'expedient ha estat paralitzat durant gairebé un any en el Jurat Provincial d'Expropiació a l'espera d'obtenir la determinació del preu just dels bens afectats.

En virtut de la Llei 13/2000, de 21 de desembre, del Camí de Cavalls de Menorca, el CIM ha de complir el mandat legal d'obtenció dels terrenys pels quals discorre el camí, com a pas previ per a la seva definitiva fitació, senyalització i posada a disposició dels usuaris en general per al seu gaudi en condicions de seguretat.

Octubre de 2007. Des del CIM es creu necessària la urgent ordenació de pas pel Camí de Cavalls per solucionar les situacions existents d'amenaça mediambiental i de risc físic per a les persones, originats per una manca de regularització i facilitat d'ús del Camí de Cavalls. A més,

donat que no hi ha cap objecció jurídica per a la tramitació d'una nova sol·licitud de declaració d'urgència en l'ocupació dels bens i drets afectats en una expropiació en què prèviament ja havia estat intentada i denegada, es tramità una nova sol·licitud d'urgència en l'ocupació dels bens i drets afectats per a l'expropiació.

4.2. Recursos interposats per les associacions de propietaris

a) Denúncies contra el pas d'excursionistes

14 de febrer de 1998: excursió per etapes pel Camí de Cavalls. Catorze excursionistes van ser denunciats per la famílies Squella i Soto Martorell, presumptament per delicte ecològic (eixermar), per entrar i passar per una propietat i un camí privats en una excursió en què hi van participar més de 600 persones i 20 cavalls.

A més, nou persones van ser detingudes per la Guàrdia Civil el dia abans de l'excursió, dia 14 de febrer, a instàncies de la propietat quan realitzaven tasques com les d'eixermar el Camí de Cavalls.

—“Nou anys després de la conflictiva excursió entre Binigaus i Cala Galdana, la justícia dona la raó a la Coordinadora en Defensa del Camí de Cavalls”. Es Carrer de Menorca, 23/03/2004.

—L'Audiència Provincial de Palma desestima el recurs d'apel·lació presentat per les famílies Squella i Soto Martorell i arxiva el cas.

—L'audiència ratificava el fall de la sentència absolutòria que ja es va dictar el passat 23 d'abril de 2004.

—“S'ha demostrat que la Coordinadora no va cometre cap delicte ecològic, que els excursionistes es van limitar a seguir el Camí de Cavalls marcat pel Consell i que van ser els propietaris els qui van actuar de mala fe insultant als membres de la Coordinadora, posant cadenes a les barreres, eliminant un portell i paredant un camí que és de domini públic”.

—Les conflictives excursions pel Camí de Cavalls van tenir lloc el 1998 quan la Coordinadora va organitzar la volta a l'illa per etapes.

b) Denúncies relatives a la inclusió de bens en el traçat del Camí de Cavalls

Un cop feta la delimitació i la relació de bens i drets afectats pel traçat del Camí de Cavalls i l'aprovació d'aquests al Ple del CIM, alguns propietaris i algunes societats van interposar alguns recursos davant els tribunals.

Així, per exemple, ho va fer la Societat Al Parico & Country Club respecte a la relació i delimitació dels béns que afectaven a la seva societat.

—“Per un Camí de Cavalls públic”. Es Carrer de Menorca, 2008.

—El TSJIB desestima el recurs interposat per Al Parico & Country Club.

—El Consell de Menorca veu reafirmada la seva potestat expropiadora per posar el Camí de Cavalls a l'abast dels ciutadans.

—El Tribunal Superior de Justícia de les Illes Balears ha donat la raó al Consell, davant el recurs contenciós administratiu interposat per la Societat contra l'acord adoptat per la institució insular amb el qual es va aprovar la relació de béns i drets a expropiar per fer possible l'ús públic del Camí de Cavalls.

—Contràriament al que defensava la Societat, la sentència argumenta que la Llei del Camí de Cavalls no infringeix cap precepte constitucional ni suposa cap intromissió en les competències exclusives de l'Estat, fomentant-se així en els títols competencials establerts a l'estatut d'autonomia.

—(...) Amb aquest sentència, el TSIJB defensa l'ús públic del litoral i, per tant, reconeix la potestat expropiadora del Camí de Cavalls perquè els ciutadans el puguin gaudir.

c) Denúncies respecte al preu del sòl

Atès que no s'arribà a acords amb molts propietaris sobre el valor i el preu del terreny pel qual discorre el traçat del Camí de Cavalls, s'havia de procedir a la definitiva recuperació per a l'ús públic d'aquells trams del Camí que discorren per finques de titularitat privada o que pertanyen a altres administracions mitjançant l'institut de l'expropiació forçosa.

El CIM va iniciar l'expedient d'expropiació del dret de servitud de pas sobre els terrenys privats pels que discorre el Camí mitjançant l'acord de la Comissió de Govern de dia 21 juny de 2004, que va incloure l'acord de sol·licitud al Govern Balear de la declaració d'urgència en l'ocupació dels béns i drets afectats per l'expropiació. Aquesta sol·licitud va ser denegada mitjançant acord del Consell de Govern del 29 de juliol de 2005 (BOIB núm. 119, 11 d'agost) per manca de motivació que justificués acudir a la via que ofereix l'article 52, de la Llei d'expropiació forçosa.

Dita denegació no va ser recorreguda pel Consell Insular de Menorca que, en comptes de fer més llarg el procediment, va optar per dur a terme tots els tràmits necessaris per iniciar la peça separada de determinació del preu just, a efectes d'agilitzar el més possible un procediment –l'ordinari– que, per essència, resulta excessivament llarg per als interessos públics pels quals vetlla l'Administració.

El compliment del tràmit de l'article 24 LEF i la resta de tràmits que precedeixen (intercanvi de fulls d'apreuament) va donar pas a la preparació dels expedients de valoració per a la seva remissió al Jurat Provincial d'Expropiació. Les remissions es van fer esglaonades i van començar el mes de juny de 2006.

S'ha de tenir en compte que han passat gairebé set anys des de la publicació i l'entrada en vigor de la Llei 13/2000 i més de tres anys des que es va iniciar el procés expropiador que ha de culminar les tasques de l'Administració per a la recuperació del Camí de Cavalls com a camí d'ús públic, lliure i gratuït. Només quan finalitzi aquest procés es podran posar en marxa la resta de previsions legals, que també són responsabilitat de l'Administració, així com les d'ordenació de l'ús del camí i l'aplicació de les mesures correctores previstes per la llei davant infraccions que es puguin cometre.

—“El preu del Camí de Cavalls”. Es Carrer de Menorca, octubre 2007.

—El jurat provisional d'expropiació fixa en tres euros el metre quadrat (3€/m²).

—El Camí de Cavalls més a prop de ser públic després que s'hagin resolt els primers expedients d'expropiació de terrenys i s'hagin fixat els criteris de valoració.

—Tres euros per metre quadrat. Açò és el que es pagarà als propietaris afectats per l'expropiació forçosa dels terrenys del Camí de Cavalls i no quaranta euros com demanaven alguns.

Aquesta és la quantitat que ha fixat el Jurat Provisional d'Expropiació per als 38 expedients que s'han resolt fins ara i que afecten 21 km de l'històric camí, aproximadament una quarta part dels 90 km de longitud.

—El jurat s'ha pronunciat en 38 dels 120 expedients remesos entre maig i juny de 2006, després que el govern del PP denegué la urgent ocupació i el Consell recorregué a la via ordinària.

— “De fet, s'ha fet el més difícil per aconseguir que el Camí de Cavalls sigui patrimoni de tots: resoldre els primers expedients i fixar els criteris de valoració”.

5. La pressió popular

En tot aquest procés s'ha de tenir ben present que la demanda i la pressió socials exercides per molts col·lectius, associacions, individus i, sobretot, per la Coordinadora en Defensa del Camí de Cavalls han estat l'element clau que ha possibilitat que la flama de la reivindicació i de la recuperació del Camí de Cavalls hagi estat viva durant tant de temps, més de vint anys!

S'han celebrat excursions per etapes pel Camí de Cavalls, festes i concerts, s'ha fet difusió, s'ha proporcionat informació, s'ha ajudat a eixernar el Camí de Cavalls i a recuperar-ne trossos, s'ha ajudat en la delimitació i en la valoració de les modificacions del traçat del Camí de Cavalls tal com reconeix la llei i s'han proposat alternatives. Sense aquesta feina segurament, tot i la voluntat política dels partits d'esquerra de Menorca, el Camí de Cavalls no seria avui una realitat. Ells han mantingut la força de la reivindicació, ells han posat el vaixell a la mar rumb al Camí de Cavalls, tant en dies de mar plana, de maregassa i en dies de forta tempesta. A més, han tingut la paciència d'aguantar aquesta reivindicació durant més de 15 anys amb els entrebancs del procedir de les administracions. La resta hem ajudat a bufar les veles a favor d'aquesta reivindicació.

6. El Pla Especial

La Llei 13/2000 estableix, a la disposició final primera, que correspon al CIM i al Govern de les Illes Balears, en l'àmbit de les seves competències, dictar les disposicions i aprovar els instruments de planejament que siguin necessaris. És a l'empara d'aquesta disposició que es redacta el Pla Especial del Camí de Cavalls de Menorca, que permet el desenvolupament de la Llei 13/2000, de 21 de desembre, atès que defineix el Camí en la seva naturalesa física i jurídica i en regula els usos i les actuacions que es necessiten per a la seva conservació.

El Pla Especial s'aprovà definitivament mitjançant l'acord de la Comissió Insular d'Urbanisme del CIM de 19 de maig de 2003 i mitjançant l'acord adoptat pel Ple del CIM, governat per PSOE i PSM, el 19 de desembre de 2003.

Aquest Pla, juntament amb altres, delimita el traçat del camí que s'articula en quinze trams i en fa una qualificació, en funció de la fragilitat del medi natural i de l'estructura territorial, per tal de valorar el conjunt de l'itinerari segons la seva capacitat de suportar nous usos.

A més, determina els criteris de conservació i de neteja del camí, així com les normes d'ús. L'efectiva aplicació de les previsions contingudes en aquest Pla Especial queda postergada al moment en què el camí sigui d'ús públic, lliure i gratuït per a tothom, és a dir, al moment en què el procés d'expropiació hagi finalitzat.

La delimitació del traçat mitjançant un Pla Especial duu implícita la declaració d'utilitat pública i la necessitat d'ocupació dels béns de titularitat privada a efectes de l'expropiació.

Tot i això, han sorgit i sorgiran algunes problemàtiques que s'han d'assumir i resoldre, com per exemple les que fan referència als accessos. En els llocs on el camí coincideix amb carretera o passa per nucli urbà el camí ha perdut la seva identitat; en trams curts (mig a peu) entre accessos ja existents directament des de nuclis urbans es detecta la pressió humana, l'erosió i la multiplicació evident de viaranys (Punta Prima-Alcalfar, Cales Coves-Cala'n Porter, Arenal den Castell -Son Parc, S'albufera-Sa Torreta); i en els trams de camí que són utilitzats com a accés a platges també es detecta pressió directa, erosió i multiplicació de viaranys.

7. Estat actual i reptes de futur

a) Ocupació del camí

Ja s'ha informat a tots els propietaris de l'ocupació urgent i en breu es tindran totes les actes d'ocupació signades

b) Fitació del camí

S'ha signat un conveni amb la Coordinadora de Camí de Cavalls per veure on han d'anar les fites del Camí. Aquest conveni crea una comissió de seguiment per anar valorant la marxa dels treballs de fitació; la comissió està formada per dos membres de la Coordinadora i dos del Consell.

c) Neteja del Camí

S'ha signat un contracta amb Tragsa per fer la neteja i la fitació del camí i ja estan fent feina en els trams que s'han ocupat. A més, s'han convocat reunions amb el pagesos i propietaris per informar-los dels tràmits que s'inicien a partir d'ara, moment en què el Consell ja pot ocupar els terrenys, i se'ls proposarà que participin i col·laborin en el manteniment (un manteniment mínim com ara recollides de papers, avisar quan es trenquin barreres, etc.).

c) Procés d'expropiació

Dels 179 km del Camí de Cavalls, 86,4 km han hagut d'ésser expropiats pel CIM en un procés que ha afectat a 109 propietaris. S'han arribat a acords amb els titulars de cinc finques, que sumen un total de 5,7 km. La resta del Camí, uns 86,6 km, correspon al traçat del Camí de Cavalls que passa pel domini públic marítim –terrestre o per sòl urbà–. El cost total de l'expropiació del dret a pas i dels acords assolits ha arribat a uns dos milions d'euros.